

STKS - Aineiston saatavuus -työryhmän webinaari 7.11.2025
Maksutonta, ilmaista vai vaihdantaa? Kirjastojen näkökulmia kaukopalveluun

Varastokirjasto uuden edessä

Johanna Vesterinen, Varastokirjasto

Varastokirjaston kaukolainausta 2014-2024

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Lainausta (sis. uusinnat)	67 053	75007	87 525	95 592	84 942	65 472	51 464	59 443	60 265	62 999	55 583
Pdf-kopiot (=skannaukset)	15 616	15330	14 549	11 977	11 887	10 081	10 881	7 028	5 157	5 461	5093
Virheelliset tilaukset	369	504	117	420	557	527	405	245	195	217	205
Tilaukset yhteensä	83 038	90841	102 191	107 989	97 386	76 080	62 750	66 716	65 617	68 677	60 881

LAINAUS

Varastokirjaston aineistoa on käytetty viime vuosina seuraavasti:

Tilausmuoto	2021	2022	2023	2024
Lainausris. uusinnat	59 443	60 265	62 999	55 583
Pdf-kopiot (jäljenteet)	7 028	5 157	5 461	5 093
Virheelliset tilaukset	245	195	217	205
Yhteensä	66 716	65 617	68 677	60 881

Aineistojen ensilainaukset:

2021	15 866
2022	16 591
2023	18 962
2024	17 161

Perinteisistä postitse lähetettävistä lainoista 47,2 % toimitettiin asiakkaille yleisten kirjastojen kautta.

Jäljenteiden osuus kaikista tilauksista oli 8,7 %.

Toimitetuista jäljennettilauksista 63 % lähetettiin yliopisto- ja erikoiskirjastoihin.

Vuoden 2024 lopussa asiakasrekisterissä oli 1 868 asiakasta: kirjastoja ja muita tietopalveluyksiköitä 1 850 ja 18 henkilöasiakasta. Aktiivilainaaajia eli kuluneen vuoden aikana lainanneita asiakkaita oli 573.

Artikkelien suoratoimituksen pilottihanke 2023–2025

- Varastokirjaston ja Kopioston *Artikkelitoimituksen suoratoimituksen pilottihanke* aloitettiin vuonna 2023 ja jatkuu vuoden 2025 loppuun saakka.
- Hankkeessa mukana: Aalto-yliopisto, Kansalliskirjasto, Oulun yliopisto, Luonnonvarakeskus LUKE, Itä-Suomen yliopisto ja Terveystieteiden tutkimuskeskus THL.
- Varastokirjastosta tilatut ocr- tai pdf-artikkeliskannaukset toimitetaan suoraan loppukäyttäjä-asiakkaan sähköpostiin. Varastokirjasto vastaa artikkeleiden Kopiosto-kustannuksista.
- Suoratoimituksen toivotaan vakiintuvan, kirjastosektorit ovat ilmaisseet puoltavan käytännettä.
- Hankkeen tavoitteet:
 1. sujuvoittaa artikkelitilausten käyntänteitä
 2. kasvattaa artikkelitilausten määrää
 3. lisätä Varastokirjaston kokoelman käytettävyyttä

Toimitetut tilaukset v. 2024

Toimitetut tilaukset v. 2023

Organisaatio	tilauksia	osuus	Organisaatio	tilauksia	osuus
Aalto-yliopisto	586	39,8%	Aalto-yliopisto	595	42,3%
Kansalliskirjasto	332	22,6%	Kansalliskirjasto	178	12,6%
Oulun yliopisto	182	12,4%	Oulun yliopisto	297	21,1%
Luonnonvarakeskus (Luke)	114	7,8%	Luonnonvarakeskus (Luke)	96	6,8%
Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (Thl)	46	3,1%	Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (Thl)	71	5%
Itä-Suomen yliopisto	211	14,3%	Itä-Suomen yliopisto	171	12,2%
YHTEENSÄ	1 471	100%	YHTEENSÄ	1 408	100%
SIVUMÄÄRÄ v. 2024: 16 618			SIVUMÄÄRÄ v. 2023: 15 995		

- Toimitettujen artikkeleiden kokonaismäärä v. 2024: 5 093, **josta pilottikirjastoille 1 471.**
- Toimitettujen artikkeleiden kokonaismäärä v. 2023: 5 461, **josta pilotti-kirjastoille 1 408.**

Sivistyshallinto 2030, virastorakennemuutos

Hallitusohjelman tavoitteena *selkiyttää opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan kuuluvaa virastorakennetta, keventää päällekkäistä hallintoa ja vahvistaa virastojen tuloksellista ohjausta huomioiden nykyisten yksiköiden erilaiset tehtävät.*

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla on 11 virastoa. Vuoden 2026 alusta alkaen sivistyshallinto muodostuu ministeriön lisäksi viidestä virastosta:

- **Opetushallitus**, johon yhdistyy Kotimaisten kielten keskus
- **Kansallisarkisto**, johon yhdistyvät Saavutettavuuskirjasto Celia ja Varastokirjasto
- **Museovirasto**, johon yhdistyy Suomenlinnan hoitokunta
- **Taide- ja kulttuurivirasto**: Taiteen edistämiskeskuksen ja Kansallisen audiovisuaalisen instituutin muodostama uusi virasto
- **Suomen Akatemia**, joka jatkaa toimintaansa
- Lakipaketti hyväksytty 4.7.2025

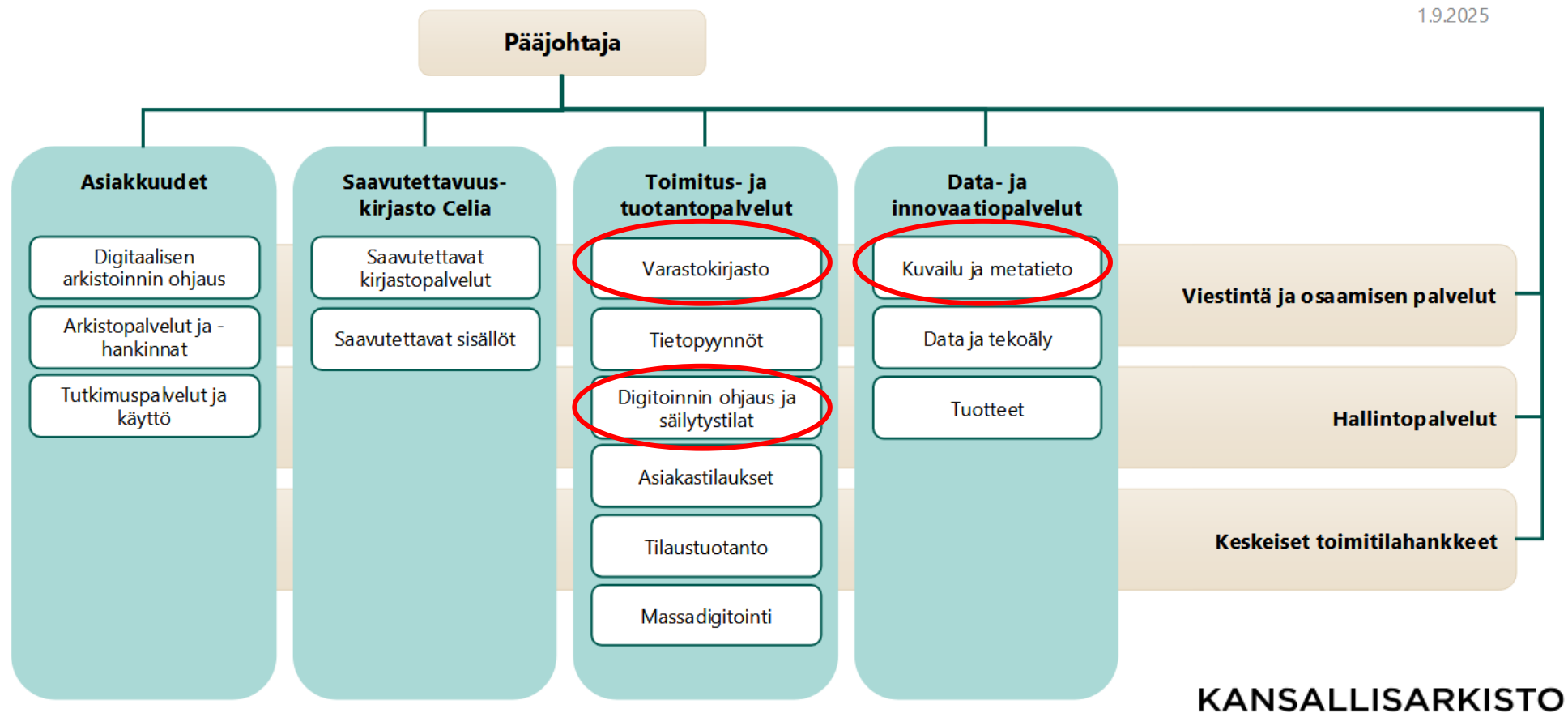

Varastokirjasto Kansallisarkiston toimintayksiköksi

- Varastokirjasto on vuoden 2026 alusta alkaen Kansallisarkiston toimintayksikkö osana Toimitus- ja tuotantopalvelujen osaamisaluetta.
- Ydintoiminnot säilyvät ennallaan: tehtävänä on jatkossakin vastaanottaa ja säilyttää suomalaisista kirjastoista siirrettävää aineistoa sekä asettaa se tarvitsijoiden käyttöön.
- Varastokirjaston nykyiset toiminnot sijoittuvat kolmeen toimintayksikköön: Varastokirjasto (kaukolainausta, aineiston kuvailu), Digitoinnin ohjaus ja säilytystilat (aineistosiirot, tilahallinta) ja Kuvailu ja metatieto (aineiston kuvailu, erityisosaaminen)
- 2026 alkaen kehittämisen kohteena erityisesti kaukopalvelutoiminnon kokonaisuus, kirjastoverkostoa kuunnellen, yhteistyössä.
- Uuden toimintakulttuurin luominen koko työyhteisön haasteena, mutta myös mahdollisuutena. Tavoitteena asiakkaille tarjottavien palveluiden korkea taso, käytettävyyden parantuminen, tietovarantojen hyödyntäminen.

Kansallisarkiston organisaatio 1.1.2026 alkaen

1.9.2025

Palvelujen maksullisuudesta

- OKM on korostanut palveluiden maksullisuutta ja tulojen kasvattamista koko hallituskauden ajan
- Varastokirjaston ja ministeriön välinen tulossopimus 2025: Varastokirjaston tulee selvittää palveluidensa maksullisuutta osana uutta virastokokonaisuutta
- Kysely kirjastoille 2024/2025
- Loppuvuosi 2025: OKM valmistelee ministerin linjauksen pohjalta Kansallisarkiston maksuasetuksen, mukaan lukien Varastokirjaston palvelut
- Aineistosiirrot ja pakkausmateriaalien toimitukset maksullisiksi, samaten artikkeliskannaukset ja lainat; alkaen kevät 2026. Vaikutusten seuranta.
- Kansallisarkiston tiedote 5.11.2025

Kuva, ©: Neea Mäkinen